

Barweet nyēē /kikēēsirchi Iburaneek

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē:
Mēenkētāktōōs :chiichēē kisirē barwaani
nteenee isōōtē :biiko wōlēē wōō kule kisirē
:Ābōōlō. / Kēētwechē mbo nkinee Barnaaba
āk alak chēē chaang'. Nteenee /kikiiyēnchinē
kung'eetee kēnyiitaab 400 ākoy nyēbo 1600 KK, kule
Bāwulō :nyēē kisirē barwaaniitēnyi. /Kikēēsirē
kumanaaserwet :Yēerusālēm ām kēnyiitaab 70
KK, kuuyu kitākumiitē :biiko kuyeyēē kōrōsēek
Kōōtaab Yēyiin. Nteenee kuuyu kibo :kōrōsēechoo
bēsyoōsyēkaab kirootyeet nyēbo kēny, mächē
:siriintoni kule kubēk :ng'aleechaa ām lēēkitō
(kur. 8:13).

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Bo koomānuut
:barwaani ām Kirootyeet nyēē Lēēl. /Kikēēsirchinē
biikaab Kiriistō choo kiinkētē kiruutēk āk
ātēbuutēkaab Yuutayeek / ānkikēētākyinē miisin
biikaab Kiriistō choo ki Yuutayeek. Kimächē
:bichu ām keel ake kōōyēēchi ntāsimuutēkaab
Yuutayeek. Ibānyboonyē :siriintēēt komoswookik
chēē chaang' chēē i-ārōōru kule kiikookeer
:kirootyeet nyoo lēēl kirootyeet nyoo bo
kēny. Ibooru mbo kule kichokootyiich :Yēesu
wōōrkooyoontiit tukul āk tukuuk tukul choo
kiwuu kitōōntōyēēn. I-ārōōru :komosta nyēbo
taay kurubta keey Yēesu āk malayikaanik.
Kikoonyitē :Yuutayeek choo kikiikoonkwel keey
(Farisaayeek) malayikaanik miisin, nteenee wōō

:Yēesu kusiir malayikaanichaa. Wōō mbo subak :Yēesu kusiir Muusa nyoo ki kāāntōōyiin nyēbo kwōng'uut ām bēsyōōsyēk choo kibo kirootyeet nyoo bo kēny anku inee :nyoo kiityooktēē Yuutayeek motwoornātēētaab Miisir. Kibkōrōs nyēē wōō :Yēesu nteenee ām kēēlto nyēē teer ām wōlēē mii :mbo kibkōrōs choo wōōyēch chēbo kēny. Kichokutoow :Yēesu bēēlsēētaab kōrōsēēk ām kēēlto nyēē lēēl ānku inee :kibkōrōs nyēē wōō kuchōōnēē barak ānkuwēētii kibchuulyo. / Kikiikeeree kōrōsēēk tukul choo kibo kēny choo / kikēēyēyē kēnyit ake tukul kōrōsyoontēēt akenke, nto nyooto ku Yēesu nkityōōniin. Kichokutoow mbo subak :Yēesu kirootyeet nyēē lēēl āk biiko tukul ām kōōrēēt kusiir kirootyeet nyoo bo kēny nyoo /kikēēyēyēē Tulwēētaab Sinaay. Ng'ooraat :kirootyaani lēēl ām komoswookik chēē chaang' chēbo kirootyeet nyoo bo kēny. Nyēē tookunoot miisin ku nyēbo Cheremnyaa 33:31-34 nyēē twekaat ām barwaani bo Iburaneek 8:8-12.

Ikwēnyē :siriintēēt ām kurkeetaab 11 āk 12, biiko chēē kitookunootiin ām soboontaab biikaab Isrāyēēl ānkōōbooru kule icheek :chēē kikiikunam ng'aleekaab kāāyēnēēt. Itēryēēchēē :barwaani kāā-āmiisēēt nyēē mwooyē kule, “Okany kiirōōtootē Yēesu nyoo intōōwēēch kiikaasee keey Yēyiin. Tāsē taay :inee kōōtitiirēēch ākoy tabanta.” (Kur. 12:2)

King'āloolwēēch :Yēyiin kubununēē lakwanyii

¹ King'āloolchinē :Yēyiin kēny mbo kuuko areet chēē chaang' ām kēēlwookik chēē chaang' kubununēē *wōōrkooyikyii,

² nteenee ām bēsyōōsyēchu bo lēt king'āloolwēēch kubununēē lakwanyii nyēē kiikurōōbchi kiy ake tukul. Lakwanaata :nyēē kiyēyēē :inee kōōrēēt barak āk ng'wēny.

³ Kēēkāsēē lakwanaa wōōyintaab Yēyiin. Inee :nyooto kerkey Yēyiin bakeenke ānkubāwu kōōrēēt barak āk ng'wēny ām kāāmuukēywēēkaab ng'ālyoontēēnyii. Yu kāwokume sukōōtiliil biiko ām choollwookātēēng'waa, kuwēēchi key kibkōōnkōy wokutēbunēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin nyoo bāwu kiy ake tukul.

Wōō :Yēēsu kusiir malayikaanik

⁴ / Kikeeyey lakwanaa kunyōōr wōōyinto kusiir malayikaanik. / Kēēkuurē inee kule Lakwataab Yēyiin, kaayna nyēē wōō kusiir nyēbo malayikaanik.

⁵ Ara, *malayikeet nkōnō :nyēē kiikumwoochi :Yēyiin kule,

“Inyiing' lakwanyuu!

Kāāyēku ra kōōn.”?†

Mānāāmwooy yēēt ake :Yēyiin kurubta keyy malayikeet kule,

“+Māāyēku kwaan

ānkuyēk lakwanyuu.”†

⁶ Nto subak yu kēēyook :Yēyiin lakwanyii ki-booreet kuchō kōōrooni, kimwooy kurubta keyy lakwanaa kule,

“Kukutunkyi :malayikaanik tukul inee.”*

1:2 Yoowa. 1:3; Ibu. 3:6 **1:3** Yoowa. 1:14; Yoowa. 14:9; Kolos. 1:15; Ibu. 8:1 **1:4** Filib. 2:9 † **1:5** Tyēēn. 2:7 † **1:5** 2Sām. 7:14

1:5 Mat. 3:17; Yēyuut. 13:33; Ibu. 5:5 * **1:6** Kwoonēē :ng'aleechu Kiruutēk 32:43 ām wēēksēēt nyēbo kuutiitaab Kirikiik. **1:6** Tyēēn. 89:27

7 Kurubta keey āk malayikaanik /kikēemwooy kule,

“Kiiyookiintēetaab Yēyiin mbo :wusōōnēēt†
ānku motwooriintēenyii :nkinee iileet.”†

8 Nto kurubta keey āk Lakwataab Yēyiin /
kēemwooyē kule,

“Wēētii :bāytooyiisyēēng'uung' ākookoy ōō, Yēyiin!
Ibāytēē :inyiing' biikuuk manta.

9 Ichāmē :inyiing' kiyēē bo man,
-āmēēriiku ng'al chēbo rōkōs.

Kiyooto :nyēē kiyey Yēyiin kung'aabing',
ānkukōōning' ng'erekweek kusiir bāytooyiin
ake tukul.”†

10 /Kikēemwooy subak kule,

“Ām taayta, 'kiiyey :inyiing' Mokoryoontēēt
kōōrēēt wōlēēb ng'wēny
ankiiyey nkinee wōliin bo barak.

11 Mākubot :barak āk ng'wēny,
nteenee imiitē :inyiing' ākookoy.

12 +Mākung'ētyo kuu sira nyēē yoos
ankiimaman kuu kōōtiit nyēē kibsānkāti
nto yityo ikeeree alak chēē leelach.

Nteenee inyiing' ku nyooto bo kwaak
nyēē mākoy iyoosiitu bēsyēēt ake.”†

13 Ara malayikeet nkōnō :nyēē kiikumwoochi
:Yēyiin kule,

“Ibuurunēē āwunyuu nyēbo taay
ākoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk.”?†

† **1:7** Ng'alyoontēēt 'malayikeet' ām kuutiitaab Kirikiik āk Iburaneek kōōbooru kule 'kiiyookiintēēt'. † **1:7** Tyēēn. 104:4 † **1:9** Tyēēn. 45:6-7 † **1:12** Tyēēn. 102:25-27 † **1:13** Tyēēn. 110:1
1:13 Choos. 10:24; Mat. 22:44; Ibu. 8:1; 10:13

14 Ng'oo :malayikaanik nanyuun? Icheek ku tāmirmirook choo iyooktooy :Yēyiin ānkuyēētyēēchinē biiko choo mii /bokiirāroochē.

2

Māchāktōōs kēēkiilchi ng'ālyoontēētaab kaararaacheet

¹ Kunyi, māchāktōōs kēēkiilchi miisin ng'ālyoontooni kiikeekas, simakiichabaayte.

² Iyyoong'ootiin :kiruutēkaab Yēyiin choo / kikēēmwoowu kubununēē malayikaanik. Yoo kameeywey :chii kiruutēchoo, kumisyinē / kiing'woonchi.

³ Yoo ākoo /kikiimuuchē /kiing'woonchi bichoo ii, +/ mākiing'woonchēēch acheek nyēē tyaa yoo kāmākēēyēbchi yiit ng'ālyoontooni wōō bo kaararaacheet? Kisimkwoom :Mokoryoontēēt ng'ālyoontooni ānkuchokōōrōōbērweēch :choo kikāsē kule kibo man.

⁴ Kiiboor mbo subak :Yēyiin kule man :ng'ālyoontoonoo kubununēē tukuuk chēbo kwōng'uut chēē teer ānkōōkoochi biiko rōōbēywēēkaab :Tāmirmiryēēnyii kuu wōloo māktooy :inee.

Kiyēk :Yēēsu chii sukooraraacheech

⁵ Mānāāchōb :Yēyiin kule kubayta :malayikaanik kōōrooni lēel nyi kēēng'aloolēē.

⁶ Mii ām siruutēk :yēē mwooyē kule,
“Chii nkinee ku kiy nee ām wōlēē imiitē siiyiimēē
keyy

1:14 Tyēēn. 34:7; 91:11; 103:20 **2:2** Yēyuut. 7:53 **2:3** Ibu. 10:29; 12:25 **2:4** Yoowa. 2:11; 10:37-39; Yēyuut. 15:12; 19:11; 1Kōōr. 12:4-11

ānku kiy nee siibirtoochinē nkur?

7 Ānkoo 'kiiminiing' chii ām bēsyoōs chēē ng'ēri ām
wōlēē mii :malayikaanik,
'kiikoochi wōōyinto āk koonyit.

8 Kiiyey kubayta tukuuk tukul.”†

Yoo / kēēmwooyē kule ‘kubayta tukuuk tukul’,
māmii :kiy nyēē mābāytooy. -Mākēēkāsē raat
kubāytooy :biikaab Kiriistō tukuuk tukul,

9 nteenee kēēkāsē Yēesu nyoo / kikeeyey
kuming'it bēsyoōs chēē ng'ēri ām wōlēē
mii :malayikaanik, / kukāākiikoochi wōōyinto
āk koonyit, kuuyu kime kubo biiko tukul ām
chamateetaab Yēyiin.

10 Kiyey :Yēyiin kiy ake tukul ānkuriibē. Kunyi,
kimisyinē kunyalil :Yēesu sukuyeyakay :kiyēē
kichōb :Yēyiin ānkōrēētoot bichu chaang' bo
Kiriistō bokunyōōr :nkicheek wōōyinto. Kunyoo,
Yēesu :nyēē kiiyootyi biiko kēēltaab kaararaacheet.

11 Boonto :Yēesu āk biiko choo itiliilē :inee kwaan
akeenke. Neennyi, māmuyē :Yēesu kukuur bichoo
kule mbo ng'eetaabiya.

12 Mwoochinē kule,
“+Maachaayte kaayneeng'uung' ām wōlēē mii
:mbo ng'eetaabiya
ānkāāsiltēēniing' wōlēē kēēruruukyi keyy :bi-
iko.”†

13 Mwooyē subak kule,

“+Māākoosēē keyy inee.”†

Tāsē taay kumwooyē kule,

† 2:8 Tyēenwookik 8:4-6 2:8 1Kōōr. 15:27 2:9 Filib. 2:8-9
2:10 Room. 11:36; Luuka 24:26; Ibu. 5:8-9; 7:28; 12:2 2:11 Mat.
25:40; Māārko 3:35; Yoowa. 20:17 † 2:12 Tyēēn. 22:22 † 2:13
Isa. 8:17

“Āboontē keey lēēkōōk chēē kōōkukōōno :Yēyiin.”†

14 Kiyēk :nkinee Yēēsu chii kukerkeyiit :lōkōchooto sukung'eet kōōbēl :meenyii kāāmuukēywēēkaab Kibrōkōsyoontēēt choo yibu meet,

15 nto yotoo, kootyaakta biiko choo kirātootiin ām muyātēētaab meet.

16 Kubooyiit man, kimāchokōōtyooktooy :Yēēsu malayikaanik, nteenee kichokōōtyooktooy biiko choo tinyē kāāyēnēēt kuu Abraam.

17 Kunyi, kimāchāktōōs kukerkeyiit :Yēēsu chii sukung'eet kuyēk kibkōrōs nyēē wōō nyēē riirēē biiko /ānkiikoosēē keey ām yiisyēētaab Yēyiin. / Kikeebakach /sikēēnyōōchi kaat biiko tukul ām choolwookātēēng'waa.

18 Imuuchē raat kuyētyēēchi biiko choo /ka-keetyem, kuuyu /kikeetyem nkinee /ankiinyaliil.

3

Wōō :Yēēsu kusiir Muusa

1 Mbo ng'eetaabiya choo kikuurook :Yēyiin ankootabaanaak ōyēku cheechii, ōsōōtyēēchi baa kiyēē /kiibooru yoo /kēēmwooyē kule kichokuyēk :Yēēsu *Lēbkēēyiintēēt ānku *Kibkōrōs nyēē Wōō.

2 Kikoonyit :inee Yēyiin nyoo kitōōlē kuyēchi yiisyooni, kuu yoo kikoonyitē *:Muusa Yēyiin kōōntōōchi biikyii.

3 Kuu yoo /kēēkoonyitē chiito nyoo kitēēchē kōōto kusiir kōōto nkit, /kēēkoonyitē Yēēsu kusiir Muusa.

† **2:13** Isa. 8:18 **2:14** Yoowa. 1:14; Toowu. 3:15; 1Kōōr. 15:54-57; 1Yoowa. 3:8 **2:16** Yoowa. 8:39; Room. 4:16; 9:6-8; Kala. 3:7, 29

2:17 Filib. 2:7; Ibu. 5:2; 1Yoowa. 2:2 **2:18** Ibu. 4:15 **3:1** Ibu. 4:14 **3:2** Kāāyiit. 12:7

4 Tinyē :kōōt ake tukul tēēkiin, nteenee Yēyiin :nyēē tēēkiintēēt nyēē wōō kusiir tukul.

5 Kikoonyitē :Muusa Yēyiin kōōntōōchi biikyii ānkyoorōōru ng'aleek chēē kimākōōboor :Yēyiin ām kēnyiisyēk choo kimii bokukwoonii.

6 Nteenee kikoonyitē :Yēēsu Yēyiin miisin kuu kibooreetyeet ām biikaab Kiriistō. Acheek :bi-chooto bo Kiriistō, kātikoo baateey kēētāsē taay kēēkiilchinē ānkēēng'erēkyinē kiyoo kiikēnēē keey.

Ōriib keey simōōchuunnyēē Yēyiin

7 Ōnkēt :akweek kule mwooyē :Yēyiin kubununēē Tāmirmiryēēnyii kule,

“Ābērē nto ōyēbchi yiit ra kiyi mwoowook:

8 -Mooyaam mētēwoy kuu bichoo kikwiiloo
ām bēsyoōsyēkaab /kikēētyēmē ām suurkwēēn.

9 Kiyyiimaa :mbo kuukoong' kutyēmoo,
ānkoo kikiikukasaan ng'aleekaab kwōng'uut
choo kyāāyēyē.

10 Kunyi, king'woonchoo :ātēbuutēkaab bichu ām
kēnyiisyēk artam

kut āmwoowu kule,

‘Mākoonyitoo :bichu

āmārubē mākuutēkyuu kwaak.’

11 Kikwaanya keey :moo kut awaal keey kule,
‘Nkiryo, mākoy kōōwut :bichu kōōroonoo
kwāābērē wokukaalyanee.’”†

12 Kunyi ii, mbo ng'eetaabiya, ōriib keey
simōōchoolwookēn ōchuunnyēē Yēyiin kut otay
okaasee keey.

3:6 Yoowa. 1:34; 1Kōōr. 3:16; Ēfēēs. 2:21; Ibu. 1:2; 4:14; 6:4-6; 7:3, 28; 10:21, 29 **3:8** Chuy. 17:7; Kāāyit. 20:2-5 **3:10** Kāāyit. 14:33

† **3:11** Tyēēnwookik 95:7-11 **3:11** Kāāyit. 14:21-23

13 Ōtitiirē keey kwaak yoo tākumii :bārooyinto simakentaak :choolwookātēēt oyaam mētēwoy.

14 Yoo kakeetas taay kiikoosēē keey Yēyiin ākoy bēsyēētaab lētuut kuu yoo kikēētoowu, +/- mābokēēbchēwēēch kiyēē kinyōōru :Kiriistō.

15 Ōrōōtootē kiyoo kātāāmwoowook kule, “Yoo ōmuuchē ra oyeb yiit okas kiyi mwoowook: -Mooyaam mētēwoy kuu bichoo kikwiiloo ām bēsyōōsyēkaab tyēmiisyēēt kēēmiitē suurkwēēn.”

16 Mbo ng'oo :chēē kikas kiyēē kimwooy :Yēyiin ankukwiil? Ara, mā icheek :tukul choo kiing'ēētēē :Muusa kōōrēētaab Miisir?

17 Ng'oo :chooto kinyēērchinē :Yēyiin kēnyiisyēk artam? Mā bichoo kikiikuchoolwookēn choo kibēkyinē suurkwēēn?

18 Ki ng'oo :choo kimwoochinē :Yēyiin ng'ālyoo nyēē ng'waa, kule, “Mākoy kukwa kanyuu bokiimuuny :tukul”? King'āloolēē bichoo kikōchōnkyinē inee.

19 Kēēkāsē nanyuun kule kuuyu maneekaasee keey :icheek Yēyiin, mānāāchut wōloo / kikēēkuurtoochinē kule mābokunyōōr kāāmuung'to.

4

Kāāmuung'taab biikaab Kiriistō

1 Okany kēēriib keey, sukunyōōr :chii ake tukul kiyoo tākukuurtoowēēch :Yēyiin kule +makeebe kanyii bokiimuuny tukul.

2 Kookeekas lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu yooto kikāsē :bichooto. Nteenee mānāāyēētyēēchi

:lōkōōywēchoo bichoo kuuyu kitay kōōyēnchi ng'aleechaata kikāsē.

³ Acheek nkit choo kiikoosēē keey inee :chēē kēēbēētii Kaab Yēyiin bokiimuuny. Nto kurubta keey āk choo mānēēyēnchi inee, kimwooy :Yēyiin kule,

“Kikwaanya keey :moo kut awaal keey kule,

‘Nkiryo, mākoy kōōwut :bichu kōōroonoo kwāābērē wokukaalyanee.’ ”

Kimwoowu :Yēyiin ng'aleechu ānkoo sinee kichōboot :kāāmuung'ooto kuchakee keewaany :inee kuyey kōōrēēt.

⁴ Mii :yēē mwooyē ām siruutēk kurubta keey ākoo bēsyēetaab tisab kule, “Kiimuuny :Yēyiin ām bēsyēetaab tisab kukaakoowaany yiisyēēnyii.”†

⁵ Ānkoo kichōboot :wōlēē /bokiimuunyēē, kimwooy :Yēyiin kule, “Mākoy kuba wōloo bokōōmuunyēē.”

⁶ Mānāābokōōmuuny :biiko choo kibo taay choo kikas lōkōōywēk kuuyu mānāākōōyēnchi :icheek lōkōōywēchooto. Nteenee biiko choo kiikoosēē keey inee :chēē /kēēchāmchinē bokōōmuuny āk Yēyiin.

⁷ Kiikusātyi :Yēyiin bichu bēsyēēt bokōōmuuny āk inee nto bēsyoonooto ku raat. King'āloolē :Yēyiin kubununēē *:Tāwuti kukaakukeeyta :kēnyiisyēk chēē chaang' kuchakee katay :bichoo bokōōmuunyēē wōloo kichōbchinē Yēyiin. Kimwooy ng'aleechu /kātākēēmwoowook kule,

“Ābērē nto ōyēbchi yiit ra kiyi mwoowook:
-Mooyaam mētēwoy.”

† 4:4 Toowu. 2:2

8 Nto kikiyiitita :Chooswa biiko wōloo kibokōōmuunyēē, nto mēēbērē king'āloolēē :Yēyiin subak bēsyēēt ake nyēbo kāāmuung'to.

9 Kunyi, mii :kāāmuung'to nyēbo biikaab Kiriistō.

10 Chiito nyoo imuunyē āk Yēyiin kukāākōōmuunyēē :nkinee yiisyōōnuutēk kuu yoo kiimuunyēē :Yēyiin yiisyēēnyii.

11 Okany nanyuun keesyem wōlēē kiimuuk-tooy bokiimuuny āk Yēyiin. -Mātēwēchākoy :chii ake tukul kulumchi kōchōng'nātēētaab chuut.

12 Boonto :kiyēē mwooyē :Yēyiin kāāmuukēywēēk ānkuyēyiisyē ākookoy. Ng'atiib :ng'ālyoontēētaab Yēyiin miisin kusiir rōōtwo nyoo litaat :wook tukwaay. Chutitooy :ng'ālyoontoonoo ākoy soboontaab chiito āriit, ānkōōbooru tēerchinooyēētaab kiyēē mächē :mooyēēt āk nyēē mächē :Tāmirmiryēēt. Ng'oonkyinē biiko kāāsōōtēywēēkwaa kōōnkēt kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

13 Māmiitē :kiy nyēē wunyaat ām wōlēē mii :Yēyiin. Ng'aanyaat :kiy ake tukul ānkutooku ām taayeetaab Yēyiin nyoo mākōōtiilwēēch ng'aleek.

Yēesu kibkōrōs nyēē wōō

14 Okany nanyuun kēēkiilchi kiyēē kiyyēnchinē, kuuyu kēēboontē *kibkōrōs nyēē wōō nyoo mii kibkōōnkōy wōloo mii :Yēyiin. Nyooto ku Yēesu Lakwataab Yēyiin.

4:8 Choos. 22:4 4:12 Isa. 55:11; Ēfēēs. 6:17; 1Bēt. 1:23; Ng'oong'. 1:16 4:14 Ibu. 2:17-18; 3:1, 6; 5:5-6, 10; 7:24-28; 8:1, 3, 6; 9:11

15 Riirēnēēch :kibkōrōs nyoo wōō ām kuskusyēēnyoo, kuuyu ānkoo kimāchoolwookēnoot, /ki-keetyem inee ām keel ake tukul kuu wōloo /kēētyēmtēēch nkacheek.

16 Kunyi, yoo kēēmāchē / kēēyēētyēēchēēch, okany kiinookyi ng'echereetaab bāytooyiisyēētaab Yēyiin nyēē māmītē :muyātēēt sukuyēētyēēchēēch ām kiisaynyii āk chamateenyii.

5

1 / Kēētōōlē kibkōrōs ake tukul nyēē wōō kuchōōnēē wōlēē mii :biiko sukuyēchi Yēyiin yiisyēēt kubo bichooto. Inēmchinē :inee Yēyiin tukuuk ānkubēēlē kōrōsēēk kōōwuunto ng'ōōkisto nyoo kiikuyey :biiko.

2 Imuuchē kuriiree biiko choo / kēēmoosē ānkukustoooy kuuyu kuskus :nkinee.

3 Kiyooto :nyēē mākāktōōs kuyey :inee kōrōsēēk kubo ng'ōōkiswookik cheechii āk chēbo biiko alak.

4 Māmii :chii nyēē tōōlē keey kuyēk kibkōrōs nyēē wōō. Yēyiin nkityō :nyēē kuurē chiito kuyēk kibkōrōs nyēē wōō kuu wōloo kikuurtooy *Āārōn.

5 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, mānāātōōlchi keey :Yēēsu yiisyoono bo koonyit kuyēk kibkōrōs nyēē wōō. Nteenee Yēyiin :nyēē kimwoochi kule, “Inyiing' lakwanyuu.

Kāāyēku ra kōōn.”

6 Kimwooy subak ām yēēt ake kule,

“+Mēēyēku kibkōrōs ākookoy,

4:15 Ibu. 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Yoowa. 3:5 4:16 Ēfēēs. 3:13; Ibu. 7:19; 10:19 5:2 Ibu. 2:17-18; 4:15; 7:28 5:3 Laawi. 9:7; 16:6; Ibu. 7:27; 9:7 5:4 Chuy. 28:1 5:5 Ibu. 1:5

kuu Mēlkisētēk.”†

7 Kumii :Yēesu kōōrēēt, kisooyē kukuurchinē barak kuriirchinē Yēyiin, nyoo kiimuuchē kusār inee. Kikāsyi :Yēyiin, kuuyu kiyibē keey ng'wēny :Yēesu ānkiikōōnēmchi keey Yēyiin.

8 Ānkoo ki Lakwataab Yēyiin :Yēesu, ki ākoy kunyalil sukōōnkēt kule konyit ku kiy nee.

9 Yu keewaany :Yēesu yiisyēēt nyoo kichōbchinē :Kwaan, kuyootyi biiko choo ikoosē keey inee *soboontaab kibchuulyo.

10 Kiyey kuu nyooto kuuyu /kikeetool inee kuyēk kibkōrōs nyēē wōō kuu Mēlkisētēk.

Ōkiilchi Kiriistō

11 Abērē nto taamwaay chēē chaang' kurubta keey āk ng'aleechuutēchu, nteenee wuuy kuuyu ōyēku biich chēē -mōōkāsē ng'al areet akeenke.

12 Kāyēmāktōōs kukōōyēku kāānēetik, nteenee tōōmāchē /takiineetaak tukuuk choo kyōōtoowunēē. Yoo kātōō-āmē āmit chēbo biich chēē wōōyēch ōmāchē /takiikuuyeenaak chēēko.

13 Chii nyoo lwēē chē tāku leekwa nyoo -mēēnkētē kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

14 Biiko :chēē imuuchē kwaam āmiikaab biiko chēē wōōyēch ku choo kiikooneet keey kōōnkēt kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

6

1 Okany keetas taay nanyuun kēēkich ām lōkōōywēkaab Kiriistō ānkēēsātyi komos

† 5:6 Tyēen. 110:4 5:6 Ibu. 6:20 5:7 Māārko 14:32-42 5:8 Filib. 2:8; Ibu. 3:6; 4:15 5:9 Ibu. 7:27 5:10 Ibu. 4:14; 6:20 5:13 1Kōōr. 3:1-2; 1Bēt. 2:2 5:14 Room. 16:19; 1Kōōr. 14:20; Ēfēes. 4:14; Ibu. 13:9

kāānēētēywēēchoo kikēetoowunēē. Māyēmāktōōs / kēēkētyinē keey / kiinēētē kule / keeweeksee miyootyēēt nyoo yibchinē biich meet, nto /kiineet kule kookaasee keey :chii Yēyiin.

² Mēērook kēēkētyi keey mbo subak kiineet chii kurubta keey āk bātisāniisyēēt, /kēētiinyēē biiko āwunnyēk, ng'eeteetaab meet nto ng'woonintaab kibchuulyo.

³ Nteenee yoo kacham :Yēyiin, okany keetas taay āk kāānēētēywēēk alak yoo kacham :Yēyiin.

⁴⁻⁶ Yoo kiikōōnkēt :chiitaab Kiriistō lēbkēēyyēetaab Yēyiin ankiikuchamcham rōōbēywoontēetaab kibkōōnkōy ānkiikunyōōr Tāmirmiryēetaab Yēyiin, ankuchamcham kāroomnyēetaab ng'ālyoontēetaab Yēyiin, ankiikukas wōlēē wuu :kāāmuukēywēēkaab kōōrēt nyēē lēēl, nto yityo kutay Kiriistō, kumēētākōōmuuchāktōōs / kēēyisunēē wōlēē mii :miyootyēēt! Yoo kaakutay, kukerkeey nyēē kaakuketita Lakwataab Yēyiin / bokēēkwērtoochi murtooywoontēēt /ānkiinchuruur.

⁷ Yoo keechiim :mbareet bēēkaab roobta ankuyey āmiik chēē yēētyēēchinēē keey :biiko choo choonē, mākōōbēruur :Yēyiin mbaraanaa.

⁸ Nto yoo kamayey āmit ānkubiityēē :kātooy nto ku wuuyo, kuchuboot :mbaraanaa +/ ānkumākiimukuusēē maata lētuunoo.

⁹ Chōōrōōnuutēkyuu, ānkoo kāāmwoowu kuu nyooto, ānkētē kule ōyēyē :akweek ng'al chēē kāroomēch ōyēku biich chēē / kiikiiraraach kuchurta.

10 Iyyoong'unēē :Yēyiin manta yoo itiiilchinē bi-ich ng'al. Māwuutyēē yiisyēēng'woong' āk chama-teet nyoo kyōōboorchi inee ōyēētyēēchinē biikyii ānkutōōtāsē taay ōyēētyēēchinē bichoo.

11 Kiyēē mächē :mooyēēnyuu ku kule ōkāng'u kubo kiyēē ōkēnēē keey sōōkich ākoy bēsyēēetaab tabanta

12 simōōburēn. Orub ātēbutēkaab biiko choo kiikoosēē keey Yēyiin miisin ānkityēē muytaay-eet choo mii wokunyōōru kiyēē kiikukuurtoochi :Yēyiin.

Bo man :kiyēē kiikukuurto :Yēyiin

13 Yoo kimächē :Yēyiin kōōtitiir kiyēē kikuur-toochinē Abraam, kōōwoonkyi ām mooyēēnyii kule makootyich kiyooto, kuuyu kimāmii :chii nyēē ki wōō kusiir inee nyēē kimēēmuuchē koowaal keey ām kaayneetaab chiichoo.

14 Kimwoochi kule, “+Māābēruuriing'. +Mēēnyōōru muchōkōrōōn chēē chaang'.”†

15 Kikānyiiis :Abraam ām muytaayeet ānkinyōōr kiyoo /kikēēkuurtoochinē.

16 Yoo iwoolchinē keey :chii kiito ake kutwēchē kiy nyēē iywēyē. Yooto mākunāmtoochi :ng'aleechaata.

17 Kuuyu kimächē :Yēyiin kōōboorchi kāroomin biiko kule -mēēmuuchē kuweek ām kiyēē kiikuku-urto, kōōkiimēē kiyoo kikuurtooy kaawaaleet.

18 Kunyi, kiyey :Yēyiin tukuuk āyēēng'. Kiiwoolchi keey ānkukuurto kōōbooru kule mākoy kuweechweech kiyēē kāākumwooy nto kōōbērbēēriis. Kiyey kuu nyooto sukōōtitiirēech

miisin acheek choo kiikēmwēchi inee kukerekteech sikēēkōōbchi kiyoo kiikēnēē keey.

¹⁹ Ititiirēech :kiyoo kiikēnēē keey kuu bōrōōwēēt nyēē wuuy miisin nyēē /kākēēkwiiililchi Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy.

²⁰ Kiwo :Yēesu Kitōōkiinoo kōōntōōwēēch kubuntēē ankeet nyēē / kikeeng'aree kōyoo sukusoom Yēyiin kunyōōwēēch kaat ām ng'ōōkiswookikyoo. Kunyoo nanyuun kiikuyēk :Yēesu kibkōōrōs nyēēnyoo nyēē wōō ānkubo ākookoy kuu Mēlkiētēk.

7

Kibkōōrōs Mēlkiētēk

¹ Ki bāytooyiintēēt :Mēlkiētēk nyēbo *kiriinkēētaab Sālēēm ānki kibkōōrōs nyēbo Yēyiin nyoo tōrōōr. Yoo kichōōnēē :Abraam booryēēt nyoo kiibēlē bāytooyik ang'wan, kutuuyēē :Mēlkiētēk ānkōōbēruur inee.

² Kiikoochi :Abraam chiichoo akeenke ām taman nyēbo tukuuk choo kibāru. Ibooru :kaaynaani bo Mēlkiētēk kule 'Bāytooyiintēētaab churtaayēēt'. Ibooru :ng'ālyoontooni bo Sālēēm kule tāloosyēēt. Kunyi boonto :Mēlkiētēk kaayneet ake subak nyēē /kēēkuurē kule 'Bāytooyiintēētaab tāloosyēēt'.

³ Māmii :yēē ibooru kwaaniitaab Mēlkiētēk nto ku kaamet āmāmiitē mbo :yēē ibooru areenyii, nto ku bēsyēēt nyēē /kikēēsichēē nto nyēē kimēē. Kibkōōrōs :inee nyēē mātinyē toowunēēt nto wōlēē

ng'etēē. I-ārōōru :yuutēyu wōlēē wuunto :yi-
isyēētaab Lakwataab :Yēyiin.

⁴ Ōsōōtyi baa :akweek wōōyinto nyoo kiboonto
:Mēlkisētēk. Kiikoochi inee :kuuko Abraam
akeenke ām taman nyēbo tukuukyii tukul choo
kibārunēē booryēt.

⁵ Kimākyinē :kiruutēkaab *Muusa / kēēyibchinē
biiko choo bo kōōtaab kōrōsēēk akeenke ām taman
nyēbo tukuuk chēē kiboonto. Kinyōōrunēē :icheek
tukuuchoo wōlēē mii mbo :biiko chuut alake ānkoo
kibo :icheek tukul Abraam.

⁶ Ānkoo kimāchōōnēē :Mēlkisētēk kōōtaab
kōrōsēēk nyoo kisālu Laawi, kikwēchi :Abraam
akeenke ām taman nyēbo tukuuchoo kibāru.
Kiibēruur :chiichoo bo kōrōs Abraam nyoo
kikuurtoochinē :Yēyiin bēruur.

⁷ Chiito kwaak nyoo ibēruurē ake ku wōō :nyooto
kusiir nyoo /kākiibēruurē.

⁸ Ki biich buch :mbo kibkōrōs chēbo kōōtaab
Laawi, nteenee kinyōōru akeenke ām taman nyēbo
tukuuk chēē kiboonto :biiko. -Mēenkēt :chii wōlēē
kichōōnēē :Mēlkisētēk āk wōlēē kiwokung'ētyi :so-
boonnyii.

⁹ Imuuchē :ake kumwooy mbo kule kiikooyto
:nkinee kōōtaab Laawi akeenke ām taman
bēsyoonoo kubuntēē Abraam,

¹⁰ kuuyu yoo kituuytōōs :Abraam ākoo
Mēlkisētēk, kitāku kēbuswoo :Laawi ām suweetaab
kuukaanyii Abraam.

*/Kikeeweech kiruutēkaab Muusa āk bēēlsēētaab
kōrōsēēk*

11 Kiyēyē :mbo kibkōrōs chēbo kōōtaab Laawi yiisyēēng'waa kōōyyoong'unēē kiruutēkaab *Muusa. Nto kiimuuchē kuyey :kiruutēkaab Muusa biiko kuchurta ām bēēlsēetaab kōrōsēēk, nto kibo nee kōōyook Yēyiin kibkōrōs nyēē teer kuu Mēlkišetēk? Kiyēmē oob :kibkōrōs nyoo wōō nyēbo kōōtaab Āārōn?

12 Kunyi, yoo /kaakiikeeree kōrōsēēkaab kēny kōrōsēēk chēē leelach /ānkiilēēliit mbo kibkōrōs, kumāchāktōōs /kiilēēliit nkicheek kiruutēk.

13 Wuu nyooto kuuyu kimāchōōnēē :Yēesu kōōtaab Laawi. Māmii :chii nyēē kiikuyēk kibkōrōs ām kōōto nyēē kichōōnēē :Yēesu.

14 Tookunoot kule /kikēēsichē Mokoryoon-tēenyoo kuchōōnēē kōōtaab Yuuta, āmāmii :yēē mwooyē :kiruutēkaab Muusa kule imuuchē kukwaanee :mbo kibkōrōs kōyi.

15 Kiyēē ityiichē :ng'aleechuutēchu ku kule, kōōkutook ra :kibkōrōs ake nyēē wuu Mēlkišetēk.

16 Mēēbērē /kikeerub kiruutyēēt nyoo ibooru kōōto nyēē māchāktōōs kukwoonēē :mbo kibkōrōs yoo /kikēēyēyē Yēesu kuyēk kibkōrōs. Ntee-nee /kikēēyēyē kuyēk kibkōrōs kurubta keey āk kāāmuukēywēēkaab soboontaab kibchuulyo,

17 kuu yoo mwooyē :siruutēk kule,

“+Mēēyēku kibkōrōs ākookoy,

kuu Mēlkišetēk.”

18-19 Kimēēmuuchē :kiruutēkaab Muusa kuyey chii kuchurta. Kunyi, /kikēēsātyi kiruutēchoo komos, kuuyu kikuskusēch ānki buch. Nto raat kiikēnēē

keey kiy nyēē karaam kusiir nyiin ake. Tākyēēch :kiyiitēnyi wōlēē mii :Yēyiin.

²⁰ Kiikiim :Yēyiin ām kaawaaleet kule yēku :Yēēsu kibkōrōs. Nteenee maneewaal keey yoo kiyēyē biiko alak kuyēk mbo kibkōrōs.

²¹ Kimwooy :Yēyiin kurubta keey āk Yēēsu kule, “Kaawaal keey āmēēbērē +maaweēch kāāsōōtēywēēkyuu: Inyiing' :kibkōrōs ākookoy.”

²² Kunyi, iyyoong'unēē :kiirootypeet nyēē lēēl Yēēsu ānkusiirē nyoo bo kēny.

²³ Ki chaang' :mbo kibkōrōs choo kibo kōōtaab Laawi nyēē ki yoo kame :ake, kōōkēērē :ake.

²⁴ Nteenee, mākooy /kiikeer Yēēsu kuuyu soboot :inee ākookoy.

²⁵ Kunyi, kuu yoo soboot :Yēēsu ākookoy ānkusoochinē biiko, imuuchē nanyuun kooraraach kutukul choo yootyinē :inee kēēlto kukwa wōlēē mii :Yēyiin.

²⁶ Kibkōrōs nyēē wōō :Yēēsu nyēē imuukwēēch kiyēē kēēmāchē. Tiliil :inee nyēē mātinyē ng'ōōki. Kunyoo, /kikiinēmuneē wōloo mii :kibng'ōōkisiisyēk /ānkiitōrōōr ākooy wokutēbi āk Yēyiin ām kibkōōnkōy.

²⁷ Makerkeey :inee ākoo mbo kibkōrōs chuut alak choo wōōyēch choo kibēēlē kōrōsēēk ākookoy kubo ng'ōōkiswookikwaa kurook, nto yityo kookeer chēbo biiko. Nteenee, kiyey :Yēēsu kōrōsyooontēēt akeenke baateey, nto nyooto kukime /sikēēnyōōchi kaat biiko ām ng'ōōkiswookikwaa.

7:18-19 Room. 3:20; 7:10, 24; 8:3; Ēfēēs. 2:15; 2Kōōr. 3:6-11; Ibu. 9:9 **7:22** Ibu. 8:6 **7:25** Room. 8:34; Ibu. 10:14; 1Yoowa. 2:1
7:26 Ibu. 4:15 **7:27** Room. 6:10; Ibu. 5:3, 9; 7:25; 9:12, 26, 28; 10:10, 12; 1Bēt. 3:18

28 Kurubta keey āk kiruutēkaab *Muusa, / kikeētōōlē biiko buch kuyēk mbo kibkōrōs chēē wōōyēch. Ānkoo kimii :kiruutēchoo, kiiwaal keey :Yēyiin kutool lakwanyii kuyēk *kibkōrōs nyēē wōō nyoo churtaat ākookoy.

8

Kirootyeet nyēē lēēl

¹ Ng'ālyoontēēt nyēbo koomānuut ku kule, kēēboontē Kibkōrōs nyoo wōō nyoo mii āwutaab taay nyēbo Yēyiin ām kibkōōnkōy.

² Yēchinē :inee Yēyiin yiisyēēt ām Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy nyoo kiyēytooy :Yēyiin amēēbērē biiko.

³ /Kēētōōlē mbo kibkōrōs chēē wōōyēch tukul kōōkoochinē Yēyiin tukuuk ānkubēēlē kōrōsēēk. Kunyi, kuuyu kibkōrōs nyēē wōō :nkinee Yēesu, kimāchāktōōs kōōkoochi Yēyiin kiy.

⁴ Kimēēmuuchāktōōs / keetool Yēesu kuyēk kibkōrōs yu kitākumii kōōrēēt kuuyu kimābo :inee kōōtaab mbo kibkōrōs choo kiinēmchinē Yēyiin tukuukaab kōrōsēēk kuu wōloo kimwooytooy :kiruutēk.

⁵ Kiyēyēē :mbo kibkōrōs yiisyēēt Kōōtaab Yēyiin nyoo mii wōlēēb ng'wēny ku kitōōntōyēētaab nyoo mii kibkōōnkōy. Kimwoochi :Yēyiin Muusa yoo kimāchē kuteech *Kēryēētaab Yēyiin kule, “Māchāktōōs ikas kule 'keeteech kiy ake tukul irub kuu wōloo kāāmwooytoowuung' ām lekem.”†

7:28 Ibu. 3:6 8:1 Tyēēn. 110:1; Yēyuut. 2:33; Ibu. 1:3, 13; 4:14; 10:12; 12:2 † 8:5 Chuy. 25:40 8:5 Kolos. 2:17; Ibu. 9:2, 9; 10:1

6 / Kiikiikoochi Yēesu yiisyēētaab koomānuut nyoo bo Yēyiin kusiir nyoo kibo mbo kibkōrōs. Ām kēelto nyēē wuu nyooto, karaam :kiirootyēet nyooto kiyēyē :Yēesu kusiir nyoo kibo kēny. Irābchinē :kiirootyāanaa tukuuk chēē kāroomēch chēē siirē tukuuk alak choo /kikēēkuurtooy.

7 Nto kimā kuskus :kiirootyēet nyoo kibo kēny, nto /kimākēyēyē nyoo lēēl.

8 Kikas :Yēyiin kuskusyoonoo, yooto kumwooy kule, “Mii :bēsyēēt kuchōōnii nyēē +maayey ki-rootyēet nyēē lēēl āk biikaab kōōrēētaab Isrāyēēl āk chēbo Yuuta.

9 Mēēbērē makukerkeyiit :kiirootyāani āk nyoo kyāāyēyē āk mbo kuukaanyii yoo kyāārēētootē icheek kung'ēētyēē kōōrēētaab Miisir. Kuuyu man-aarub :icheek kiirootyāanaa, a-aste icheek.

10 Kiirootyēet nyēē +maayey āk biikaab Isrāyēēl ām bēsyōōsyēk choo kwoonii ku nyi: +Māākoochi mākuutēkyuu mētēwookwaa āriit ānkāāsirchi soboonwēkwaa. +Māāyēku Yēyiintēēng'waa ānkuyēk :icheek biikyuu.

11 Māmii :chii ām icheek nyēē tākōōnēētē laaty-eenyii nto biikaab kang'waa kumwoochinē kule, 'Inkēt Yēyiin,' kuuyu mākōōnkētoo :biiko tukul kung'eetee lēēkōōk ākoy biiko chēē wōōyēch.

12 +Māānyōōchi anii icheek kaat ng'ōōkiswookikwaa āmētoochi kutukul.”†

13 Yoo kimwooyē :Yēyiin kule 'lēēl' :kiirootyāani kōōbooru kule kookuyoosiit :nyoo bo kēny. Nto kiy ake tukul nyoo yōōsiitu kumii wokubotē.

8:6 Luuka 22:20; Ibu. 7:22; 8:13; 9:15; 12:24 † **8:12** Cherem. 31:31-34 **8:12** Ibu. 10:16-17

9

Kiiwut :Kiriistō Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy

¹ Kitinyē :kiirootyetaab kēny mākuutēk chēē ki-iboorchinē biiko wōlēē yēytooy yiisyēetaab Yēyiin ānkimii nkinee *:Kōōtaab Yēyiin kōōrēet.

² Kitinyē :kōyoo kisēēnkōōsyēk āyēēng' chēē /ki-keeng'aree ankeet. /Kikēēkuurē yoo bo Yaama kule wōlēē tiliil. /Kikiitōōrē yooto kiito nyēē /kikoochinē taariinek āk meeseet nyēē /kiikoochinē mukaatiinek choo /kiitāboonchinē Yēyiin.

³ /Kikēēkuurē wōliin bo Kitōōk kule wōlēē tiliil miisin.

⁴ /Kikiiyiityinē kāābkōrōs nyēē /kikeeyeyee *ta-aabuut nyēē /kēēbēēlēē tukuuk chēē boong'u nyēē anyiny wōliin bo Kitōōk ānkoo sinee kimāmii wōlooto. Nteenee kimiiitē :Sāāntukuutaab Kiirooty-eet nyēē /kikiiluumee ta-aabuut Kitōōk. Ki-boonto :sāāntukuunoo tērēētaab ta-aabuut nyēē kimii :maana āriit, kirōktaab *Āārōn nyēē kilēēlēē :toobtōōk āk rwoontōōk āyēēng' chēē tēbēlyēlēch choo /kikēēsirchi kiruutēk.

⁵ Kimii *:kēruubiik chēē /kikeekus chēē kiki-ikubuuyēē kebebaakwaa ng'echereetaab kiisayta ām mwēēnkoonoo. Mēēbērē maabanybaany raat ng'aleek tukul kurubta keey tukuuchu.

⁶ Ki yoo /kakeetet tukuuchoo tukul kuu nyooto, kubēētii bēsyo ake tukul :mbo kibkōrōs yoo bo Yaama bokuyēyē yiisyēēng'waa.

9:2 Chuy. 26:1-3; 25:31-39, 23-30; Ibu. 8:5 **9:3** Chuy. 26:31-33; Laawi. 16:1-2; Ibu. 6:19; 9:7, 12; 10:20 **9:4** Chuy. 16:31-34; 25:10-22; 30:1-10; Kāāyiit. 17:6-11 **9:5** Chuy. 25:18-22 **9:6** Kāāyiit. 18:1-5; 28:1-8

7 Nteenee ki kibkōrōs nyoo wōō nkit :nyēē ki-wēētii Kitōōk areet akeenke ām kēnyiit. Ki yoo wēētii, kuyibē kiisēēnik kubo ng'ōōkiswookiyii ākoo choo kiyēyē :biiko kumēēnkētē.

8 Inēētēēnēech :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ng'aleechu kule yoo tākumii :Kōyoo bo Yēyiin ng'wēny, -mēēmuuchē :biiko chuut alake kōōwut Kitōōkiinoo.

9 Iboorwēēch :ng'aleechu raat kule -mēēmuuchē :tukuuk chēē /kikiikoochinē Yēyiin āk kōrōsēēk choo /kikēēbēēlē, kōōwuunto kāāsōōtēywēēk chēē miyootēch ām mētēwookaab biiko.

10 Rubtooy keey :kiruutēk āk āmiisyēēt, yyēēsyēēt āk ntāsimuut chēē /kiiwuunootē keey. /Kikēēyēyiisyēē kiruutēchoo ākoy kut chokuyey :Yēyiin kiirootyeet nyēē lēēl.

11 Neennyi, kichokuyēk :Kiriistō kibkōrōs nyēē wōō nyēbo tukuuk chēē kāroomēch choo kōōkutook. Kiiwut :inee Kōōtaab Yēyiin nyoo bo kibkōōnkōy nyoo /kimākēēyēyēē āwuun ankuchurtaat kusiir nyoo bo kōōrooni.

12 Yoo kiiwutē :Kiriistō Kitōōkiitaab. *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy, mānāāwēēto kiisēēnikaab kwēyiyi nto chēbo wuunōōy, nteenee kiikooyto ko-rotiikyii areet akeenke baateey sukuwālāng'wēēch ākookoy.

13 /Kyāānkēēyisēē biiko choo kilēēlōotiin ki-isēēnikaab kwēyiyiēk āk wuunōōk nto areekaab roorta, /kikiisōōtē kule /kāākiitiliil.

9:7 Laawi. 16:1-19; Ibu. 9:25; 13:11 **9:9** Ibu. 8:5; 7:19 **9:10** Laawi. 11:1-47; 15:1-33; Kāāyiyiit. 19:1-22 **9:11** Ibu. 4:14 **9:12** Room. 3:25-26; Ibu. 7:27; 9:25; 12:24; 13:12, 20; 1Bēt. 1:18-19
9:13 Kāāyiyiit. 19:1-10, 17

14 Bo kwōng'uut :yiisyēētaab Kiriistō kusiir ntāsimuut choo bo kēny. Kiinēm keey ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo bo kibchuulyo kuyēk kōrōsyoo nyēē churtaat ām wōlēē mii :Yēyiin. Kicham :kāāsōōtēywēēkyoo bo ng'ōōki kutākyēēch meet, nteenee kōōkōōtiliilēēch ra :korotiikyii sikēēyēchi Yēyiin yiisyēēt.

Kiityiich :korotiikaab Yēesu kiirootyeeet nyēē lēēl

15 Kiyey :Yēyiin kiirootyeeet nyēē lēēl yoo kimēē :Kiriistō / sikēēnyōōchi biiko kaat ām ng'ōōkiswaakwaa chēē kiyēyē kumii ng'wēnyuutaab :kiirootyaaanaa bo kēny. Kiyey kuu nyoto sukunyōōr :biiko choo kuurē :Yēyiin bērrurtaab kibchuulyo nyoo kikuurtoochinē.

16 Yoo kamwaayta :chii yoo kaakuriik kume / kēerōōbchi biiko alak tukuukyii, mānyōōru :bichoo tukuuchoo ākoy yoo kāākutook man kule kaakume :chiichooto.

17 Nāmtoochinē :ng'ālyoontoonoo yoo kaakume :chiito amēēbērē yoo tākusoboot.

18 Ki yoo sukunāmtoochi :kiirootyeeet nyoo kibo kēny, ki ākoy /keebakach :tyoony.

19 Yu kikiikumwoochi *:Muusa biiko kiruutēk tukul, kunam sokēēkaab *yuusob nyēē / kikeenaankuyee sabar chēē sālootiin nyēē arraa ankooluumta kiisēēnikaab wuunōōk āk chēbo kwēyiyēk* chēē / kikeetasee bēēko ānkuyisēē kitaabuutaab kiruutēk āk biiko tukul

20 kumwooyē kule, “Kiisēēnik :chu chēē ikiimē kiirootyeeet nyoo mwooyē :Yēyiin kule orub.”†

9:14 Room. 7:5-6, 24-25 9:15 Ibu. 8:6 * 9:19 Mātinyē :siruutēk alake ng'aleechu: 'āk chēbo kwēyiyēk'. † 9:20 Chuy. 24:8

21 Kiyisēē :Muusa subak kiisēēnik Kēryēētaab Yēyiin āk tukuuk tukul choo / kēyēyēiisyēē ām wōlooto.

22 Mwoowēēch :kiruutēkaab Muusa kule / kēyēyēiisyēē kiisēēnik / kiitiliilēē tukuuk chēē chaang'. Māmii mbo :nyooyeetaab kaat yoo māmii :kiisēēnik.

23 / Kikiitiliilēē *Kōōtaab Yēyiin nyēbo kōōrooni kiisēēnik ku kitōōntōyēētaab Kōōtaab Yēyiin nyoo miitē kibkōōnkōy. Nteenee tēērchiintōōs :Kōōtaab Yēyiin bo kibkōōnkōy āk nyi mii kōōrooni kuuyu mächē :nyoo bo kibkōōnkōy kōrōsyoontēēt nyēē kiimoot miisin.

24 Mānēēwut :Kiriistō Kitōōkiinoo bo Yēyiin nyoo kiyēyē :biiko ānku kitōōntōyēētaab nyoo bo man, nteenee kiwēēwēēch :inee wōlēē mii :Yēyiin suwokōōyyoong'wēēch.

25 Mēēbērē kiiwut :Kiriistō kibkōōnkōy areet chēē chaang' kōōkooyto keyy kuu wōloo kiiwuti-tooy :kibkōrōs nyēē wōō Kitōōkiinoo bo kōōrooni ām kēnyiit ake tukul kuboontootē kiisēēnikaab tyoong'in.

26 Nto kiwuu nyooto, nto kiikunyalilaan :Kiriistō areet chēē chaang' kuchakee yoo / kikēyēyēē kōōrēēt. Nteenee kiinēm keyy :Kiriistō areet akeenke baateey yu kikiikuriik :tabanta kuyēk kōrōsyoo sukōōsyēēnto kāāmuukēywēēkaab ng'ōōkisto.

27 Mēē :chii ake tukul meet akeenke, nto yityo kōōtiilchi :Yēyiin ng'aleekyii.

28 Ām kēelto nyēē wuu nyooto kichamta keyy :Kāārārookiintēēt kume meet akeenke sukōōnēnto

ng'ōōkiswookikaab biiko chēē chaang'. Mākuchō subak :Kāārārookiintēēt āmēēbērē chokōōnēmu subak ng'ōōkiswookikaab biiko, nteenee chōōnii chokōōrāroochē biiko choo ikēnēē keey inee.

10

¹ Ki kitōōntōyēēt :kiruutēkaab *Muusa nyēbo tukuuk chēē kāroomēch chēē kimii kukwoonii. -Mēēmuuchē :kiruutēchooto āk kōrōsēēk choo yibu :biiko / sikēēbēelē kwaak ām kēnyiit ake tukul kuyey bichoo kuchurta.

² Nto kiiwuuntoochinē :kōrōsēēchoo bichoo ng'ōōkiswookikwaa kutukul, nto kiiyyoong'tooy :bēēlsēētaab kōrōsēēk ānkuwuutyēē ng'ōōki ake tukul nyēē kiikuyey.

³ Kiisōōtyinē buch :bēēlsoonoo bo kōrōs biiko ng'ōōkisng'waa ām kēnyiit ake tukul,

⁴ kuuyu kimēēmuuchē :kiisēēnikaab wuunōōy āk chēbo kwēyiyi kōōwuunto ng'ōōkiswookichoo.

⁵ Kunyi, yu kichōōnii :Yēesu kōōrooni, kimwoochi Yēyiin kule,

“Kimēēmāchē bēēlsēētaab kōrōs āk tukuuk chēē /
kēēkōōniing',
nteenee kiichōōbwoo bōōrto ākooytē.

⁶ -Mēēng'ērēkyinē kōrōsēēk choo /kēēbēelē kutukul nto ku choo /kiibuuktēē ng'ōōkisto.

⁷ Yooto amwaay kule,

‘Āchōboot ōō, Yēyiin,
ayey kiy ake tukul nyoo imākwoo ayey,

9:28 Māārko 10:45; Yoowa. 1:29; Kala. 1:4; 1Tēm. 2:6; Ibu. 9:14, 26; 10:10, 12, 14; 1Yoowa. 2:2 **10:1** Kolos. 2:16-17; Ibu. 7:18-19; 8:5
10:3 Ibu. 9:7

kuu wōloo mwooytooy :siruutēk kurubta
keyy anii.’ †

8 Kinyooyee kumwooy kule, “Kimēēng’ērēkyinē
tukuuk chēē / kēēkōōniing’ āk tyoong’in choo /
kēēbēēlēē kutukul nto kōrōs choo / kiibuuktēē
ng’ōōkisto.” Kimwooy kuu nyooto ānkoo / kikēēyēyē
kōrōsēēchu kurubta keyy āk wōlēē wuu :kiruutēk.

9 Nto mii yoo, kumwooy kule, “Āchōboot ōō, Yēyiin,
ayey kiy ake tukul nyoo imākwoo ayey.” Kun-
yoo, kiinēmto :Yēyiin kiirootyeyet nyoo kibo kēny
ankookeeree kiirootyeyet nyēē lēēl.

10 /Kikiitiliilēēch kuuyu kiyey :Yēēsu Kiriistō kuu
wōloo kimāktooy :Yēyiin ānkōōkooyto soboonnyii
kunyil akeenke baateey.

11 Yēyē :mbo kibkōrōs chēbo Yuutayeek yiisyēēt
bēsyō ake tukul kubēlēē kōrōsēēchooto areet chēē
chaang’ amēēmuuchāktōōs kōōnēmto :bēēlsoonni bo
kōrōs ng’ōōkiswookik.

12 Nteenee, yoo kiikooytooy keyy :kibkōrōs
nyēēnyoo areet akeenke baateey, wokōōbuurēē
āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

13 Mii wōlooto raat kukānyiiyē ākoy bēsyēēt nyēē
+/mākiisyēēntēē buunikyii. †

14 Kiyey :meetaab Yēēsu nyoo kiinēmu keyy
kunyil akeenke sukuchurta ākookoy :biiko choo /
kōōkiitāboonchi Yēyiin.

15 Chāmchiintōōs :nkinee Tāmirmiryēētaab Yēyiin
āk ng’aleechaa kumwooyē kurook kule,

16 “Kiirootyeyet :nyi nyēē +maayey āk bichoo
ām bēsyōōsyēk choo kwoonii. +Māākoochi

† 10:7 Tyēēnwookik 40:6-8 10:10 Ibu. 7:27 10:11 Kāāyit. 28:1-8
10:12 Ibu. 8:1 † 10:13 Tyēēn. 110:1 10:13 Choos. 10:24; 1Kōōr.
15:25; Ibu. 1:13

mākuutēkyuu mētēwookwaa āriit ānkāāsirchi soboonwēkwaa.”

¹⁷ Nto yityo, kumwooy kule, “+Māāmētoochi ng'ōōkiswookikwaa āk choolwookātēēng'waa.”

¹⁸ Yoo /kāākēenyōōwēēch kaat nanyuun, mēēbērē tākumāchāktōōs /kēēbēēlē kōrōs.

Okany kēēlēēkityi Yēyiin

¹⁹ Mbo ng'eetaabiya, kēēbēētii nyēē -mākēēmuuytōōsii Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy, kuuyu kiwasta :Yēesu korotiikyii kubo acheek.

²⁰ Kiyootwēēch :inee kēēlto nyēē lēēl nyēē irēētootēēch ākoy wōlēē mii :Yēyiin kēēbuntēē ankeet nyoo kikiiyeel Kitōōkiitaab Kōōtaab Yēyiin. Kēēli lēēl ku Yēesu nyoo soboot.

²¹ Kēēboontē kibkōrōs nyēē wōō nyoo bāwēēch.

²² Okany kēēlēēkityi Yēyiin ām manta kiikoosēē keey inee kutukul, kuuyu /kiikēēyisēēnēēch korotiikaab Yēesu /ānkiiwuunēēnēēch bēēko chēē tiliilēch, simēētākisōōtē tukuuk chēē miyootēch choo kikēēyēyē.

²³ Māchāktōōs kēēkiilchi miisin kiyēē kiikēnēē keey, kuuyu Yēyiin nyoo /kiikoosēē keey :nyēē kikuurtooy kiyooto.

²⁴ Okany kiirōōtootē wōlēē +mākiititiirtooy keey ām chamateet ānkēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch.

²⁵ -Mookany keebakaakte tuuyōōsyēkyoo choo bo kwaak kuu yoo kiikubakaakta :alake. Okany

10:17 Cherem. 31:33-34; Ibu. 8:10-12 **10:19** Room. 5:2; Ēfēēs. 3:12; Ibu. 4:16; 9:8 **10:20** Mat. 27:51; Ibu. 9:3, 14-15 **10:21** Ibu. 4:14; 3:6 **10:22** Ēsēk. 36:25; Ēfēēs. 5:26 **10:23** 1Kōōr. 1:9; Ibu. 4:14 **10:24** Ibu. 13:1

kiikiimē keey miisin, kuuyu okāsē kule miitē kulēekitiitu :bēsyēētaab tabanta.

26 Nto yoo kāākēenyōōru ng'alyoontēētaab manta ānkēēkwētyi kēēyēyē ng'ōōkisto, māmii :kōrōsēēk alake tukul chēē tākōōwuuntoowēēch ng'ōōkiswookichoo.

27 Kēēkānyoonu / kiiruusteeneech mayaa yong'oos nyoo mākōōmukuus buunikaab Yēyiin!

28 Ki yoo katay :chii kurub kiruutēkaab *Muusa -/ mākēēriirēē nteenee / kikēēbākāchē yoo biiko āyēēng' nto ku sōmōk :chēē kikāsē ng'aleechaa.

29 Mākung'woonchi nyēē tyaa :chiito nyoo kamoonta Lakwataab Yēyiin ankuchwees korotiikaab kirootyeenyii choo kiitiliilē chiichooto. Kōōkōōng'woonchi :chiichoo sōō, nyēē tyaa Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo bo kiisayta!

30 Kiinkētē :acheek Yēyiin nyoo kimwooyē kule, “Anii :nyēē āyooku.”† / Kēēmwooyē subak kule, “Mākōōtiilchi :Yēyiin biikyii ng'aleek.”†

31 Yong'oos sōō, nyēē tyaa yoo /kākiirēkēērchiing' āwunnyēkaab Yēyiin!

Māchāktōōs ōmuytoochi

32 Osoot bēsyōōsyēchoo kibo taay yoo kyōōnyōōru lēbkēēyyēētaab Yēyiin. /Kikēēwusook nyēē kōrōōm, nteenee kyoomuyte.

33 Kimii mbo :bēsyōōsyēk alake chēē / kikēēmōrook / ānkēēwusook, nto ām bēsyōōsyēk

10:25 Yēyuut. 2:42; 1Kōōr. 1:13; Filib. 4:5; Ibu. 1:13 10:27 Isa. 26:11; 1Tēēs. 1:5-10; Ibu. 9:27; 12:29 10:28 Kiruu. 17:6-7; 19:15

10:29 Ibu. 6:4-6 10:29 Māārkō 3:29; Ibu. 6:6; 9:12; 2:3 † 10:30 Kiruu. 32:35 † 10:30 Kiruu. 32:36

alak kyōōtiyē mbo ng'eetaabkoomēt choo / kikēēyēchinē ng'aleechaata.

³⁴ Kyōōkāsyinē kiisayta biikaab Kiriistō alak choo / kakeerat ānkyōōng'ērēchē mbo yoo / kikiinēmunēēnook tukuukwook, kuuyu kyōōnkētē kule ōboontē kiyēē karaam kusiir tukuuchotoo ānku nyēē mābēku.

³⁵ Kunyoo, otas taay ōkoosēē keey Yēyiin nyoo mākutuwēnēēnook kiy nyēē wōō miisin.

³⁶ Māchāktōōs ōyēyē kiyēē māchē :Yēyiin ām muya-taayeet sōōnyōōru kiyēē kikuurtoowook.

³⁷ Mwooye :sirurutēk kule, “Mākuchō ām lēēkitō :nyooto chōōnii nyēē -mēēkooyē keey.

³⁸ Nyōōru soboonto :chiito nyoo churtooy kubo kaakaaseenyii. Nteenee -māāng'ērēkyinē yoo ituy-tuuyootē.”†

³⁹ -Mākēēyēku akeenke āk choo ituytuuyootē ānkubootyootiin nteenee, kēēboontē keey choo ikoosēē keey Yēyiin ānkumii /bokiirāroochē.

11

Kaakaaseet

¹ Yoo kiikoosēē keey Yēyiin kuyityiintōōs :kiyēē kiikēnēē keey ānkuyēyēēch :kaakaaseet kiikēnēē keey tukuuk chēē -/mākēēkāsē.

² /Kikeeng'alaalee mbo kuuko nyēē karaam kuuyu kiikoosēē Yēyiin.

³ Kuuyu kiikoosēē keey Yēyiin, kiinkēt kule yoo kimwooyē :Yēyiin ng'ālyoo, kuyeyakay :barak āk

10:34 Ibu. 11:26; 13:14; 1Bēt. 1:4-5 **10:36** Room. 5:3; Ibu. 3:14; 6:11-12; 12:1; Yāāk. 1:3-4, 12; 5:11; 2Bēt. 1:6 † **10:38** Aabakuuk 2:3-4 **10:38** Room. 1:17; Kala. 3:11 **10:39** 1Bēt. 1:9 **11:1** Room. 8:24-25; 2Kōōr. 4:18; 5:7

ng'wēny. Kikwaanee :tukuuk choo /kēēkāsē wōlēē mii :choo -/mākēēkāsē.

⁴ Kuuyu kiikoosēē keey :Ābēl Yēyiin, kuyey kōrōsēēk chēē kicham :Yēyiin kusiir choo kibo Kaayin. Kicham :Yēyiin kōrōsēēchoo, kōōbooru kule kichurtaat :Ābēl. Ānkoo kime :Ābēl, tākōōrwookyinē biich kubuntēē kaakaaseenyii.

⁵ Kuuyu kiikoosēē keey :Enok Yēyiin, /kēēyib kuwo kibkōōnkōy kusoboot nyēē /manaabokeekas subak. Nto kutoombo /kēēyibē Enok kuwo kibkōōnkōy, /kikēēmwooyē kule kikiikoong'ereech Yēyiin.

⁶ Māmii :chii nyēē ing'erēēchē Yēyiin yoo -mēēkoosēē keey inee. Nto chii nyoo māchē kulēēkityi Yēyiin, kumāchāktōōs kōōyēnchi kule miitē :Yēyiin ānkutuwēnē biiko choo chēēng'ē inee.

⁷ Kuu yoo kiikoosēē keey :Noowa Yēyiin, kuteech mwēēnkēēt nyēē kiisoob kanyii. Kikoonyit :inee kiyēē kimwoochinē :Yēyiin kurubta keey ākoo tukuuk chēē mānāātōok bēsyēēt ake. Kiyēnchi :Noowa ām kēēli kule kimisiyinē /kiikarbuus kōōrēēt. Kichamta inee :Yēyiin kubo kaakaaseenyii.

⁸ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Abraam Yēyiin, kukoonyit yoo kimwoochinē :Yēyiin kule kuwuuchi kōōr nyēē kimēēnkētē nyēē kimii wokōōkoochinē :Yēyiin.

⁹ Kiminy :inee kōōroonooto kikiikukuurtoochi :Yēyiin ku soboyiin. Kiminyē kēryōōnik ānkiminy

11:3 Toowu. 1:1; Tyēēn. 33:6, 9; Room. 4:17 **11:4** Toowu. 4:3-10

11:5 Toowu. 5:21-24 **11:7** Toowu. 6:13-27; 1Bēt. 3:20 **11:8**

Toowu. 12:1-5

:nkicheek mbo Isaka āk Yāākōbō kōōroonoto /
kikēēkuurtoochinē.

10 Kikānyoonu :Abraam *kiriinkēēt nyēē wēētii
kibchuulyo nyoo kimākusisin :Yēyiin ankuteech.

11 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Saara nyoo ki sōōn
Yēyiin, kunyōōr leekwa ānkoo ankikiikuyoosiit mi-
isin. Kiisoot :Saara kule yemaat /kiikoosēē keey
Yēyiin nyoo kikuurtoochinē inee leekweet.

12 Kunyoo, kichokuyoot :chiito akeenke nyēē
kikiikuriich meet, lēēkōōk chēē chaang' miisin
kuu kookeelik nto ng'aayneetaab sakaramteetaab
araarayta.

13 Kibēk :bichu tukul chu kiikoosēē keey Yēyiin
kumānāānyōōr kiyēē kikiikukuurto :Yēyiin, ntee-
nee kitoobēnchi buch wōlēē lōō ankukanyaan.
Kichāmchiin kule ki sobooy :icheek ām kōōrēēt.

14 Yoo mwooyē :biiko ng'aleek chēē wuu chu-
utēchu kōōbooru kule mii kukānyoonu kōōrēēt ake.

15 Nto kiisōōtyēēchinē :bichoo kōōroonoo kik-
woonēē, nto kiiyēēyē.

16 Nteenee, kimāchē miisin :bichu kōōr nyēē
karaan miisin, nto nyooto ku Kaab Yēyiin. Kun-
yoo, ng'ērēchē :Yēyiin yoo kuurē :bichoo inee
kule Yēyiintēēng'waa, kuuyu kiikuchōbchi bichooto
*kiriinkēēt ām kibkōōnkōy.

17 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Abraam Yēyiin,
kicham kōōkooyto wērinyii akeenke baateey /
keeyeyee kōōsēēk yoo kityēmē inee :Yēyiin,

11:9 Toowu. 35:27 **11:10** Ibu. 13:14 **11:11** Toowu. 17:19;
18:11-14; 21:2; Room. 4:19-20 **11:12** Toowu. 12:2; 2Kōōr. 1:9
11:13 Mat. 13:17; Yoowa. 8:56 **11:16** 2Tēm. 4:18; Chuy. 3:6, 15;
Ibu. 13:14 **11:17** Toowu. 22:1-14; Yāāk. 2:21

18 ānkoo kikiikukuurtochi :Yēyiin kule, “Isaka :nyēē makuroobta siintaaryeeng'uung’.”†

19 Kiinkēt :Abraam kule imuuchē :Yēyiin koong'eetee biiko meet. Kunyi, /kikēekētyi Isaka nyēē kitāmēē.

20 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Isaka Yēyiin, ki-ibēruurchi Yāākōbō āk Esaawu tukuuk choo kimii bokukwoonii.

21 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Yāākōbō Yēyiin, kiibēruur wērikaab Yōōsēēf yooto kimii wokumēē. Kitiiyēē keey :Yāākōbō kirōknyii ankusaay Yēyiin.

22 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Yōōsēēf Yēyiin, kimwooy yoo kimēē wōlēē kimākōōrēētoonunto :Yēyiin Isrāyēēliik kung'eētyēē Miisir ānkumwooy wōlēē +/ mākēēriibto koyikyii.

23 Nto kuuyu kiikoosēē keey :sikiikaab *Muusa Yēyiin, kuwuny inee ārook sōmōk. Maneeywey :sikiichoo kiyēē kikiikoobaraasta :bāytooyiintēēt kuuyu kikas kule kikaraaran :wēēroo.

24 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kutay yu kāwokuwōōyit / kēēkuur kule wēritaab chēēbtaab bāytooyiintēētaab Miisir.

25 Kikwey :Muusa kunyalil āk biikaab Yēyiin kusiir kwoonyinkyi :ng'aleekaab leles choo māyitē wuy.

26 Kikas kule kikaykay / kēēwus kuu Kāārārookiintēēt, kuuyu kikānyoonu miisin kiyēē +/ mākēētuwēnēē kusiir yoo kātānyōōru bāytit nyēbo Miisir.

† **11:18** Toowu. 21:12 **11:19** Toowu. 22:2, 5; Room. 4:21; 2Kōōr. 1:9 **11:20** Toowu. 27:27-29, 39-40 **11:21** Toowu. 47:31–48:20
11:22 Toowu. 50:24-25; Chuy. 13:19 **11:23** Chuy. 2:2; 1:22
11:24 Chuy. 2:10-12 **11:26** Ibu. 12:2; 13:13

27 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kung'eetee kōōrēētaab Miisir nyēē mānāāmuyēē kōōmātēētaab bāytooyiintēētaab Miisir. Kimuy-toochi kuuyu wuu nyēē kikāsoonu Yēyiin nyoo -/ mākēēkāsē.

28 Kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kumwoochi Isrāyēēliik kwaam *Saakweetaab Keeytaayeeet ānkumwoochi kuyisēē kiisēēnik kurkootik simabakach *:malayikeetaab Yēyiin wērikaab Isrāyēēliik choo kibōōrēētōōk.

29 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Isrāyēēliik Yēyiin, kwaay Araarayta nyēē Arraa nyēē kiyey :Yēyiin kuyaam. Nto yu kibērē :Miisiriik kwaay, kubakach :bēēko.

30 Kuuyu kiikoosēē keey :Isrāyēēliik Yēyiin, kōōmuutmuut kiriinkēētaab Yēērīkō bēsyōōsyēk tisab, yooto kuluulcho :tōōtōōsyēkaab *kiriinkoonoo.

31 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Raa-ab nyoo ki chēēmurēnnyoo Yēyiin kutaach yōōtiikaab Isrāyēēliik. Kiyey :yooto -/ makeebakach inee āk bichoo kikōchōnkyinē Yēyiin.

32 Ara, mataamwaay nee? Yībē āsiiswēk chēē chaang' yoo kāālē ātētu kiyēē kiyey :Kiityōōn, Barak, Sāmsōōn, Cheefta, *Tāwuti, Sāmwēēl ākoo *wōōrkooyikaab Yēyiin.

33 Kuuyu kiikoosēē keey :bichoo Yēyiin, ku-booryēē kōōrōōsyēk ānkōōbēl, kuyey kiyēē chur-taat, kunyōōr kiyēē kikiikukuurtoochi :Yēyiin,

11:27 Chuy. 11:4-8; 12:51; 13:21-22 **11:28** Chuy. 12:1-14

11:29 Chuy. 14:21-29 **11:30** Choos. 6:12-21 **11:31** Choos. 6:23 **11:32** Kiir. 4:4–5:31; 6:11–8:32; 11:1–12:7; 13:2–16:31; 1Sām. 16:1, 13; 1Bāy. 2:11

kiimooltuutākiis :ng'ētuunyēk kumayeyee bichoo kiy,

³⁴ koomuukta kāamuukēywēekaab maata nyēē kiyong'oos ankuchililee chōōkiinēk. Kiweek :kusuusyēētaab bichoo kuyēk kiimnātēēt. Kikōrōmiitu ām booryēēt ānkōōsyēēnto lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēēt ake.

³⁵ Kitaach :kooruuk biikwaa chēē king'ēētyēē meet. /Kikiinyaliil bichoo alak /ankeebakach kuuyu kitay kumēto kaakaaseeng'waa kumāchē kule /sikiing'eetee meet sukunyōōr soboonto nyēē karaam kusiir nyoo bo kōōrooni.

³⁶ /Kikiintosuur alak /ānkēēbir, /keerat alak /ankeekerta kāābrātiisyō.

³⁷ /Kikeewiiree alak rwoontōōk kumēēyo, /keemurmuree alak musumēēnoonik, nto alak /keebakachee chōōkiinēk. Kiilaach :alake mākātōōkaab kēēchiir āk ng'oroor. Ki bānoon ānkōōmbāchootē, nyēē kiwusootiin ānkunyālilootiin.

³⁸ Kiming'ootē suurkwēēn, lekemoos, kēbēnoon ānkuwunyootēē keey ng'wēēnoon. Ki kāroomēch :icheek miisin nyēē kimānyoolchinē kōōrooni.

³⁹ /Kikēēng'āloolēē bichoo nyēē karaam kuuyu kiikoosēē keey Yēyiin, nteenee mānāānyōōr kiyēē kikuurtoochi :Yēyiin,

⁴⁰ kuuyu kiikuchōbwēēch :inee kiy nyēē karaam miisin. Kimāchē kule kunyōōr :bichooto āk acheek kiyoo /kēētuwēnēēnēēch yoo kaakeeyit tabanta.

11:33 Kiir. 14:6-7; 1Sām. 17:34-36; Tān. 6:1-28 **11:34** Tān. 3:23-25

11:35 1Bāy. 17:17-24; 2Bāy. 4:18-37 **11:36** Cherem. 20:2; 37:15

11:37 2Tēt. 24:21; Cherem. 26:23

12

Ōmuytoochinē kuu Yēesu

¹ Tākēemiitē :acheek keeweetaab labateet kēelābātē ānkēemuutwēēch :biiko chēē chaang' choo kisimkookaasee keye Yēyiin. Kunyoo, okany kēēmētē kiy ake tukul nyēē rikirēēch ānkiitiliil keye ām wōlēē mii :ng'ōōkiswookik choo nooynooyēēch ānkēemuytoochi keelabat.

² Okany kiirōotootē Yēesu nyoo intōowēēch kiikaasee keye Yēyiin. Tāsē taay :inee kōōtitiirēēch ākoy tabanta. Maneechuchuuy keye yoo kinyālilē nteenee kichamta keye kume ām keel nyēbo kāāntosuurrāt ām murtooywoontēēt kubo ng'erekweek chēē kimii kukānyoonu. Nto mii yoo, wokōōbuurēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin kubāytooyiis :tukwaay.

³ Kimuytoochi :Yēesu wēchēētaab kibng'ōōkisiis. Kunyi, osoot baa kiyēē kibuntēē :inee, simōōchoosyē ānkubēkwook :moonik.

Chuulēēch :Yēyiin

⁴ Mānōōbooryēē :akweek mbo miyootyēētaab kōōrooni kut owaste korotiikwook.

⁵ Ōrōotootē kiyēē mwooyē :siruutēk kurubta keye akweek choo ōyēku lōkōkaab Yēyiin. Mwooyē :siruutēk kule,

“Lakwanyuu, -meetay yoo kachuuling' :Yēyiin nto kumeeyng' keye :moo yoo kāyisuung'

⁶ kuuyu chuulē :Yēyiin chii nyoo chāmē ānkubāsē nyoo yibē kule lakwanyii.”†

12:1 1Kōōr. 9:24-25; Ibu. 10:36 **12:2** Ibu. 2:10; 13:13; 8:1

† **12:6** Kāālēwēnik 3:11-12 **12:6** Ng'oong'. 3:19

⁷ Yoo /kēēmii /kēēchuulook ōmuytoochinē, kuuyu yibook :Yēyiin kuu lōkōkyii. Ara, miitē man :leekwa nyēē māchuulē :kwaan?

⁸ Yoo /kamakeechuulaak kuu yoo /kēēchuulē lēēkōōy, kōōbooru kule -mōōyēku lōkōkaab :kayta, nteenee ōyēku lēēkōōy chēbo saang'.

⁹ Kikēēboontē :tukul mbo baaba chēē kichuulēēch ānkikiywēyē. Kunyi kiiywēyē sōō, kule nee Baaba Yēyiin nyoo kēēnyōōrunēē soboonto?

¹⁰ Kichuulēēch :mbo baaba choo bo kōōrēēt ām bēsyōōsyēk chēē ng'eri kuu wōlēē kikāstooy :icheek. Nteenee chuulēēch :Yēyiin sikēētiliiti kuu inee.

¹¹ Ng'woonchēēch yoo / kēēchuulēēch āmēēng'ērēēchēēch. Nteenee mākōōnkēt :biiko lētuunoo choo /kiikiineet wōlēē yēytooy tukuuk chēē churtootiin ānkunyōōr tankaseet.

Keebe kōōrēēnyoo nyēē mēēsimsimāktōōs

¹² Ōtitiir āwunnyēkwook choo kōōwuusootē ānkōōkomkoomu kuutung'ookwook choo kāākūrānchooch.

¹³ /Kēēbēēsyētēē kēēlto nyēē chuulaat,† /simakinach choo sōnkōchootiin nteenee kukimkimiitu.

¹⁴ Osyem ōburtooy keey biiko tukul ām tāloosyēt, ānkōōtiliiti kuuyu māmii :chii nyēē makukas Mokoryoontēēt yoo mā tiliil.

¹⁵ Okas kule makusta :chii chamateetaab :Yēyiin sukung'eet -mabiit :keet nyēē ng'waa nyēē imuuchē kooyiimaak ankunyeeree :ng'woonēēnyii biiko chēē chaang'.

12:7 Kiruu. 8:5 **12:10** Mat. 5:48; 2Bēt. 1:4 **12:12** Isa. 35:3

† **12:13** Kāālēw. 4:26 **12:14** Tyēēn. 34:14; Mat. 5:9; Room. 14:19;
1Kōōr. 7:15; Ibu. 12:11 **12:15** Kiruu. 29:18; Kala. 1:6

16 Okas kule mayey :chii ng'aleekaab martaay-eet, nto kutay Yēyiin kuu yoo kitāyē :Esaawu sukwooltooy bērunyii bo kibooreet kuwalee āmnyoo buch.

17 Ōnkētē kule kitay :kwaan kōōbēruur inee lētuunoo yoo kimāchē kunyōōr bēruuro. Ānkoo kiriir nyēē tyaa, maneemuuch kuweech kāāsōōtēywēēkaab kwaan.

18 Manookwaa bakeenke Tulwēētaab Sinaay nyoo kiirikitiitē, nyoo kikiker :boolteet kule tung', tuuluunkēnēēt āk wusōōnēēt,

19 chēyātēētaab aryeembuut āk kaaruumeetaab kuutiib chii. Yooto kabokukas :biiko kuutiinaa, kusooysooyiis /kumātākēemwoochi ng'alyoo ake,

20 kuuyu kimāmāchē takukas ng'aleechaa /kikēemwooyē kule yoo kātiiny mbo :tyoony lekemaanaa kumāchāktōōs /keewiiree rwoontōōk kut kume.

21 Kiyōng'ōsyi *Muusa :ng'aleechaa kut kumwooy kule, “Kāāmuy kut abootan!”†

22 Nteenee kookwaa :akweek lekemeetaab *Sāāyōōn, *kiriinkēētaab Yēyiin, Yēērusālēēm :nyooto nyēbo kibkōōnkōy wōlēē mii :malayikaanik chēē chaang' miisin chēē ng'ērēkootiin.

23 Kookwaa nanyuun wōlēē mii :kibōōrēētōōk choo sirootiin koynōōkwaa ām Kaab Yēyiin ankookwaa wōlēē mii :Yēyiin nyoo itiilchinē biiko tukul ng'aleek āk wōlēē mii :tāmirmirookaab biiko choo kāroomēch choo kiikuyit tabanta.

12:16 Toowu. 25:29-34 12:17 Toowu. 27:30-40 12:19 Chuy. 19:16-22; 20:18-21 12:20 Chuy. 19:12-13 † 12:21 Kiruu. 9:19
12:22 Kala. 4:26; Ibu. 13:14 12:23 Ng'oong'. 3:5

24 Kookwaa wōlēē mii :Yēesu nyoo kiyibu kirootyeet nyēē lēēl nyoo kiityiichēē korotiikyii choo kiwāstooy keey kōō-ārōōr ng'aleek chēē kāroomēch kusiir korotiik choo kibo Ābēl.

25 Ōriib keey nanyuun, amootay ōkāsyi Yēyiin nyoo ng'āloolwook. Yoo kimachilil :biiko choo kitāyē kukāsyi Yēyiin nyoo king'āloolchinē kuchōōnēē kōōrēēt ii, kēēchililtooy ānō :acheek yoo kakiichuchuuyee keey Yēyiin nyoo ng'āloolwēēch kuchōōnēē kibkōōnkōy?

26 Kiisimsiimākoy :kōōrēēt yooto ām kaaruumeetaab kuutiinyii, nto raat kiikukuurto kule, “+Māātintim subak kōōrēēt ng'wēny āk wōliin bo barak.”†

27 Ng'ālyoontoonoo bo 'subak' kōōbooru kule +/ mākiinēnto kiy nyoo itimtiimāktōōs nto nyooto ku barak āk ng'wēny. Yooto mākung'ēt :tukuuk chēē mēetimiimāktōōs.

28 Kēēmiitē :acheek bokēēnyōōru kōōrēēnyoo nyēē mēetimiimāktōōs. Kunyi, okany kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy ānkēēyēchi yiisyēēt nyēē /kēēchāmē ānkiiywēyē inee miisin,

29 kuuyu wuu :Yēyiintēēnyoo maata nyēē irikiti-itē nyēē iwoonyē biich.

13

Wōlēē /kiing'ērēēktooy Yēyiin

1 Otas taay :akweek ōchoomtōōsii kuuyu ōtuubchē.

12:24 Luuka 22:20; Toowu. 4:10; Ibu. 8:6; 9:12-22; 1Bēt. 1:2
 12:25 Ibu. 2:2; 3:7-19; 6:4-6 † 12:26 Akaay 2:6 12:26 Chuy.
 19:18; Akaay 2:6, 21 12:28 Ibu. 13:14 12:29 Kiruu. 4:24 13:1
 Kala. 6:10; Ibu. 6:10; 10:24; 13:16; 1Bēt. 1:22

² Lēyyē, ōtoochē mbo soboyiin kuuyu kiikuyey :alake kuu nyooto ankutaach malayikaanik kumēēnkētē.

³ Ōyibē biiko choo mii kāābrātiisyō wuu nyēē ōboontē keyy. Ōkāsē nkicheek choo nyāliltōōs wuu nyēē ōnyāliltōōsii :tukul.

⁴ Māchāktōōs kukas :chii ake tukul kule kākoonyit kēesyēēt. Māchāktōōs kukoonyitē :saanteet koorkeēnyii ānkukoonyit :koorkēēt saanteenyii kuuyu ing'woonchinē :Yēyiin biiko choo rwootootē keyy nto choo mārtootē.

⁵ Osatee keyy muchastaab beesaan ankooye-makse ām tukuuk chēē ōboontē kuuyu mwooyē :Yēyiin kule, “Mākoy abakaaktiing' āmāmētiing'.”†

⁶ Kunyi āmuuchē amwaay ām nyikanateet kule, “Yēētiintēenyuu :Yēyiin. -Māmii :kiy nyēē inyōkōōrtoo. Kunyoo, nee :nyēē imuuchē kuyeyeenaa :chii buch?”†

⁷ Ōsōōtē kāāntōōyikwook choo kisimkwoom-wook ng'aleekaab Yēyiin. Osoot baa wōlēē kiming'tooy :bichoo ankookaasee keyy Yēyiin kuu wōloo kiyēytooy :icheek.

⁸ Manaaweek :Yēēsu Kiriistō. Inee :nyooto kibo kēny, nyiitēnyii bo raat ānku nyoo wēētii kibchuu-lyo.

⁹ -Mookany kooberbeeraak :kāānēētutētēk alake chēē moosotiin. Karaam yoo kēēkimkiim :Yēyiin

13:2 Toowu. 18:1-8; 19:1-3; Room. 12:13; 1Tēm. 3:2; 5:10; 1Bēt. 4:9; 3Yooowa. 5-8 **13:3** Mat. 25:36; Ibu. 10:34 **13:4** 1Kōōr. 7:2-4; 1Tēēs. 4:3-7 † **13:5** Kuruutēk 31:6 **13:5** Filib. 4:11-12; 1Tēm. 6:7-10 † **13:6** Tyēēnwookik 118:6-7 **13:7** 1Kōōr. 4:16 **13:8** Isa. 41:4

kāāsōōtēywēēkyoo ām chamateenyii kusiir yoo /ka-
keerub ntāsimuutēkaab āmit chēē māyētyēēchinē
biich.

10 Kēētinyē :acheek *kāābkōrōs nyēē lēēl nyēē -/
mākēēchāmchinē mbo kibkōrōs chēbo Yuutayeeek.

11 Yibē :kibkōrōs nyēē wōō kiisēēnikaab tyoong'in
kukwa Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin sukōōbuuktēē
ng'ōōkisto, nteenee /kēēbēēlēē tyoong'iichoo *kiri-
inkēēt saang'.

12 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, kimēēchi :Yēesu
*kiriinkēēt saang' sukōōtiliilēē biiko korotiikyii.

13 Kunyoo nanyuun, okany keebe *kiriinkēēt
saang' wōloo /kikiinchuruurēē Yēesu ānkoo +/
mākiinchuruurēēch nkacheek.

14 -Mākēēboontē *kiriinkēēt nyēbo kiinkō ām
kōōrooni, nteenee kēēkānyoonu *kiriinkēēt nyēē
lēēl nyēē mākuchō.

15 Kunyoo, okany kiikoochinē ākookoy
Yēyiin kōrōsēēkaab kaakaastaayeet kubo Yēesu
ānkēēsiltooy kaayneenyii.

16 Okas kule ōyēyē ng'al chēē kāroomēch
ānkōōyētyēēchinē keey, kuuyu kōrōsēēk
:chuutēchu chēē ing'erēēchē Yēyiin.

17 Ōkoonyit kāāntōōyikwook ānkōōrubē kiyēē
mwooyē. Icheek :chēē riibook ānkōōnkētē
kule +/ makeeteabee ng'aleek kurubta keey
āk yiisyooni. Yoo kōōkoonyit kāāntōōyichoo,
mākuyēyē yiisyoōnuutēkwaa ām ng'erekweek,

13:11 Laawi. 16:15; Chuy. 29:14; Ibu. 9:7 **13:12** Luuka 23:26;
22:20 **13:14** Filib. 3:20; Ibu. 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; 1Bēt. 2:11;
Ng'oong'. 21:2 **13:15** Tyēēn. 50:23; Ēfēēs. 5:19-20 **13:16** Filib.
4:18; Ibu. 13:1

nto yoo -mōokoonyitē, kuwuuyiityinē :yiisyēēt
āmēēbērē mākuyēētyēēchook kiy.

¹⁸ Ōsoowēech. Kēēmāchē kēeminy ām kēēlto nyēē
yibwēēch koonyit. Ānkētē kule māmīitē :kiy nyēē
miyaat nyēē kyaayey.

¹⁹ Āmāchē kule ōsoowoo kuu nyiitēnyi sāachōō
wōloo ōmiitē ām lēēkitō.

Saayeet

²⁰⁻²¹ Kukōōnook :Yēyiintēētaab tāloosyēēt kiy ake
tukul nyēē karaam sooyey kiyēē māchē :inee.
Yēyiin nyoo kiing'ēētēē meet Mokoryoontēenyoo
Yēēsu, nyoo ākiintēēt nyēē wōō nyēbo kēēchiirēk.
/ Kikeeyey kirootyaanaa wēētii kibchuulyo
kubununēē korotiikaab Yēēsu. Kuyey :Yēyiin
yiisyēēnyii ām wōlēē kēēmiitē kubununēē Yēēsu
Kiriistō sikiing'ereech inee. Kutōrōriit :inee
ākookoy! Kuwuuyiit nyooto.

Ng'aleekaab lētuut

²² Lēyyē mbo ng'eetaabiya, āsooyook
ōmuytoochinē lōkōōywēchu ititiirē biich ānkoo
kunwaach :barwaani.

²³ Āmāchē ōnkēt kule / kookiityaakta
tuubchēenyoo Tēmētēēwō ām kāābrātiisyō. Yoo
kāsimkuchō, +makeekwaante keey bokeekasaak.

²⁴ Ōsuboowēēch kāāntōōyikwook tukul ākoo bi-
ikaab Kiriistō tukul. Isubooyook :tuubchōōsyēk
chēbo Itaalya.

²⁵ Kōōbēruurook :Yēyiin akweek tukul.

13:17 Ēsēk. 3:17; Yēyuut. 20:28-31; 1Kōōr. 16:16; 1Bēt. 5:1-4
13:18 Yēyuut. 24:16; Room. 15:30; Ibu. 10:22 **13:20-21** Luuka
22:20; Yoowa. 10:11; Ibu. 9:12; 8:6; Ēfēēs. 4:11-16; Ēfēēs. 2:12-13;
1Yoowa. 3:22 **13:23** 1Kōōr. 4:17

Biibilya Nyēē Tiliil
New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928